

namerava v vsakem okrajnem glavarstvu, v katerega okoliši se nahaja trtna uš, napraviti vinograd, zasajen z ameriškimi necepljenimi in cepljenimi trtami. Vsi govorniki so to odobraval in izrekli, da jedina rešitev vinogradarstvu je le zasajanje ameriških trt, ki so stanovitne proti trtni uši.

Niže-avstrijski zastopnik grof Gatterburg se je pohvalil, da je dosegel v deželni zboru znesek 30.000 gld. za sredstva proti trtni uši, s kojimi se podpirajo občine, katere si napravljajo ameriške trtnice. Dr. Vošnjak pravi, da se tudi kranjski deželni odbor resno bavi z nezgodo, katera je zadela vinograde ne le po Dolenjskem, ampak tudi po Vipavskem. Deželni zbor je dovolil podpore vinogradnikom, ki zasajajo ameriško trto. Izdal se je poseben pouk za umno zasajanje ameriških vinogradov. Izreče zahvalo vladi, da je napravila v Kostanjevici velik ameriški vinograd, iz katerega bo dobiti do $\frac{1}{2}$ milijon in še več ključev od ameriških trt, in da se bodeta tudi v Črnomaljskem okraji in v Vipavski dolini prihodnjo spomlad zasadila taka vinograda. A cena ameriškim trtam je previsoka, če tudi je bila znižana ne 3 gld. za 1000. Ljudstvo po vinorodnih okrajih je silno zbegano, a tudi tako siromašno, da še za sol nima, ne pa da bi si kupovalo trt. Govornik priporoča še posebno gojiti take ameriške trte, katere rode tudi necepljene, ker cepitev je jako natančno delo in se mora večkrat ponavljati. Tudi so ljudje vajeni trte grobati, kar bi potem morali opuščati. Saj je dokazano na Francoskem, da je več vrst ameriških trt, ki dajo prav okusno vino, na primer Othello, ki rano dozoreva. V Kostanjevici ima Othello že v drugem letu debelajagodno črno grozdje, ki je začetkom septembra že bilo sladko. Iz tega trsa ali iz Huttingtona, ki tudi zgodaj zori, dalo bi se napraviti črno ali rdeče vino, gotovo boljše od tako zvanega cvička. S takimi trtami naj bi se delali poskusi po vseh legah. Deželna vinarska šola, ki ima že ameriške vinograde, bode vse take pohvaljene trte za poskušnjo zasadila. Naposled se pritoži, da morajo posestniki še zmerom plačevati davek od zemljišč, po katerih je trtna uš že zdavno uničila vse trte.

Vnela se je potem debata o ameriških trtah, ali in katere vrste bi kazalo gojiti, da jih trtna uš ne napade, in če jih napade, ne uniči.

Gospod minister je naznanil, da je referenta v ministerstvu dvorega svetnika Depretisa bil lani poslal na Francosko, kjer je pregledal vinogradarstvo po krajih, od trtne uši prizadetih. Bival je tam tri mesece in spisal jako obširno poročilo, katero se je tiskano izročilo komisijem članom. Poročilo je res jako zanimivo, ker nepristranski pripoveduje o delovanju na Francoskem proti trtni uši in tudi ne taji uspehov, kateri so se dosegli z zasajanjem ameriške trte. Leta 1868., predno se je začela trtna uš zarezati, imelo je Francosko 2,681.895 \mathcal{H}_a , ali 200krat toliko vinogradov, kolikor vse Dolenjsko. Zdaj jih ima še 1,920.257 \mathcal{H}_a , katerih je 166.517 \mathcal{H}_a za-

sajenih z ameriško trto, torej še 10. del ne vseh vinogradov. Od drugih sredstev proti trtni uši rabi žveplen ogljik po 66.175 \mathcal{H}_a , potapljanje vinogradov po 26.665 \mathcal{H}_a . Od direktnih produkterjev je najbolj zasajen Jaques, potem Othello, Cuningham, Herbemont in Huttington. Nekateri ti zasadi so že do 10 let stari, a vzlic trtni uši rode obilno.

Gospod minister je glede na to poročilo menil, da vprašanje, ali naj sadimo ameriško trto pri nas, ni še dognano. Treba bo še mnogo poskusov. Ravnatelj Goethe in prof. Rössler Klosterneuburške šole sta zagovarjala ameriške trte. Goethe priporoča za naše kraje od direktnih produkterjev Othello, York Madeiro in Huttington za črna vina, ker Jaques prepozno dozoreva, Elviro pa za bela vina. Kot podloga za cepitev domačih trt pa sta najboljša trsa Riparia, Rupestria in York Madeira.

Po zborovanju so si gospodje ogledali državne ameriške vinograde v Klosterneuburgu, čudeč se bujni rasti malone vseh ameriških trt vzlic trtni uši. Direktni produkterji: Jaques, Othello, Herbemont itd., bili so obloženi z grozdjem, ki je bilo že vse črno in sladko, zlasti ugajalo je grozdje Huttingtonovo in Othellovo, ki je debelajagodno in jako okusno brez tistega okusa, ki ga ima grozdje od York Madeire in Othella in drugih ameriških trt in ki je hujši od Izabelnega. Vino od teh trt, to so priznavali vsi udje komisijemski, bilo bi prav dobro. Dvomijo pa še, ali bodo te trte stanovitne proti trtni uši. No po izkušnjah na Francoskem o tem ni dvomiti. Torej smemo upati da vinska trta ne bode zamrla po naših krajih in da bode Amerika s svojimi trtami popravila, kar nam je pokvarila s filoksero.

Sadimo sadno drevje!

Iz raznih poročil je žalibog razvideti, da se grozna trtna uš strašno hitro razprostira in da je treba hitro pomagati.

Le s sadjem si je še lahko nekoliko opomoči, zato pa treba misliti na umno in obilno saditev raznega sadnega drevja. Po krajih gorke, ugodne lege naj nasajajo žlahtno zgodnje sadje, drugod naj množe hvaležne češplje, slive, katere pogostoma obrodijo in se vedno lahko prodajajo. Posebno češplje so kaj hvaležno sadje, ker sveže in tudi posušene imajo vedno dosti kupcev.

Marsikdo ugovarja, da češpljevo drevo malo časa trpi, da se kmalu unese. Saj ni čuda, ker nič ne store za to ubogo drevje. Uže ob nasadbi ravnajo nerodno, natlačijo jih na majhen prostor prav gosto, da sene morejo razvijati. Zemlje ne prekopljejo, nikdar, da bi kedaj krog debela drevo okopali ali mu celo pognojili. Kedor pravilno nasadi češpljevo drevo ter mu v posebno rodovitni letini postreže, gotovo mu bode še veliko let obilno rodilo. Letos je po nekaterih krajih prav izvrstna letina za češplje, naj bi takoj nekoliko okopali zemljo

okrog debela in prilili gnojnice s pepelom. Kedar bo to storil, imel bo tudi bodoče leto obilo češpelj. Saj vidimo v naravi, da je po prav bogati sadni letini navadno prihodnja le uboga. Tudi drevo potrebuje živeža, in zato umni vrtnar nikdar ne zabi primerno streči svojemu sadnemu drevju, katero pa mu je tudi za to hvaležno.

Na to pa moramo posebno opozoriti sadjarje, naj ne nasajajo novih drevesec ondi, koder so bila dosedaj drevesa iste vrste, torej ne hrušek, koder so dolgo let rasle hruške, a sedaj posahnile, ne češpelj, koder so dosedaj bile češplje itd. Ne smemo zabiti, da ima drevje velike, daleč segajoče korenine, katere v mnogih desetletjih zelo oslabe zemljo in iz nje posrkajo ves živež, in ko jim ni več potrebnih hranilnih snovi, začenuja drevje pešati, dokler se naposled posuši.

Koder vidimo češpljeve nasade, da se suše, da je deblo preraščeno z mahom, da ni perje temno-zeleno, ampak nekako bolj sivkasto in polno rdečkastih pičic, ondi je zemlja uže vsa pusta ter ni v njej več češpljevemu drevju potrebnih hranilnih snovi, zato pa ne smemo ondi v novo saditi češpljevih drevesec.

Saj dober kmetovalec dobro ve, da, koder je bila detelja, celo pa lucerna, ne sme pred 8 leti zopet sejati detelje, sicer bo revna, kajti poprejšnja detelja je s svojimi dolgimi koreninami iz spodnje zemeljske plasti pobrala vse, in novi setvi bi zatorej primankovalo potrebnih redilnih snovi, katerih se pa tako hitro ne nabere zopet, ampak še le v nekaterih letih.

Odberimo torej za nov nasad drug, čvrst kraj, koder bode drevje krepko raslo, poprejšnja zemlja pa se izpočila in urodovitila za nov nasad. Kakor poljedelcu, tako treba tudi sadjarju umno vrstiti ali kolobariti, ako hoče res obilnega sadu, ki mu edin lahko povrača velike stroške.

Razne reči.

* Kole, ki jih postavljamo k sadni drevesom, naredimo lahko po izkušnjah angleških prav trpežne, če jih namažemo s kuhanim lanenim oljem, kateremu pa primešamo toliko ogljenega prahu, da je zmes tako gosta, kakor so navadne oljne barve. Mož, ki je to iznašel, trdi, da se konci kolov, ki so več let bili v zemlji, še prav tako trdni bili, kakor takrat, ko jih je vtaknil vanjo.

* Zoper listne uši po rožah in pritlikavcih priporoča Binz: Vzemi dve polni prgišči pelina in polij ga z enim litrom vrele vode, potem pa naj stoji, dokler je voda gorka le 12° do 15° R. Sedaj jo vlij v veliko skledo in vanjo pomakaj vejice, po katerih so uši. Ker se pa jeden liter tekočine hitro porabi, treba je skrbeti za dosti vode.

Podučne stvari.

Zemljepisni in narodopisni obrazi.

Nabral Fr. Jaroslav.

(Dalje.)

131.

Danes in nekdanj.

Kedar starčku moči pojemajo, kedar vidi, da ne more dohajati mladine, ki brez oduška naprej hiti, takrat se začne nehoté spominjati svojih mladih let, in milo toži, da so stari časi boljši bili. Tako je bilo, tako je in ostane.

No ali so stari časi res bili tako lepi, tako srečni? Ali je res zaslužil človeški duh to grajo, da je vedno nazaj šel, da si ni umel ustvariti lepše in ugodnejše prihodnosti? Ali je bil zastonj celi ta trud in napor, ki so ga za boljšek ljudstva vložili celi narodi in toliki veleumi tega sveta? Človek je z neumorno vztrajnostjo skozi toliko vekov snoval in delal, da si napravi življenje srečnejše, sigurnejše in ugodnejše, in če se svet dandanes še bori in muči, to dela zato, da si ustvari še boljši in sigurnejši obstanek od dosedanjega. Prešlost ni uzor, za katerim napredno človečanstvo teži.

Povest nam zvesto riše, kaka je ta prešlost bila. Najmočnejši in najbogatejši vladarji srednjega veka so živeli kukavnejše, kakor živi dandanes marljiv in okreten rokodelc. V starem veku je bila rimska država najmočnejša in najrazširjenejša. Oni kos zemlje, ki je bil v oblasti Rimcev, bil je le del sveta, ki ga mi danes poznamo. Rimci so naredili velikih in trdnih cest, in so razširili svoj promet v daljne kraje. S severa so dovažali jantar, krzno, z juga in vzhoda zlato, drago kamenje, južno ovočje, biser, svilo in zverino. Plenili so na vse strani, da nasitijo požrešni Rim. Ali s temi prometnimi cestami ni se z Rima vračala kaka milost, one so samo imeli izsesavati daljne kraje, da nahranijo razkošne Rimce. In ves ta rimski promet je slabotno dete proti današnjemu našemu prometu, ki je celo zemljo objel do najzabitejših krajev, in ki še vedno poriva na vse kraje znanje in blagostanje. In naš promet ne pleni, kakor je to delal rimski.

V srednjem veku pa ni bilo skoro nobenega prometa. Vse kakor da se je tujstva balo, vse se je zapiralo v hiše. Kar se je godilo daleč po svetu, o tem so le malo in pozno kaj izvedeli, in to le pojedini možje. Za najvažnejše vesti, ki so jih pojedini trgovci v svojem poslu razpošiljali, morali so najeti posebnega glasnika, ki je na konju okolo jahal. Takih stroškov pa ni mogel vsak zmagati, dočim danes more najsiromašnejši kakor najbogatejši trgovec ob neznatnem strošku v najdaljne kraje sveta vsako vest poslati, in je po vrhu gotov, da hoče preje in točnejše tje dospeti, kakor je to nekdanj bilo. O redovitem kakem prometu, kakor ga danes pri poštah, železnicah in parobrodih imamo, bilo je malokje